Nr. 18. Anulu XXX.

# GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutóriele. — Pretiulu: pe l anu 10 fl. pe ¼ 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 3 galbini mon. sunatória.

Brasiovu 17|5 Martiu 1867.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Taxa'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

MONARCHI'A AUSTRIACA.

Transilvani'a.

**Brasiovu.** (Pregatiri electorale si alegeri.) Dupace ajunse si la districtulu acesta intimatulu comitelui natiunii sasesci, prin care se conchiama universitatea natiunala, indata se asiedià o mica comisiune spre a pregati proieptulu de instructiuni, pentruca sasii inca totu mai dau instructiuni la deputatii loru natiunali. Pe 12 Mart. se conchiamà comitetulu celu de 25 insi, carele luà proieptulu instructiuniloru atatu in desbatere generala catu si speciala si 'lu acceptà cu maioritate inesemnatóre. Constatamu ca in acelu comitetu au mersu si unu romanu si unu grecu.

In 13 dim. se adunà representantii'a cetatii, inse numai in numeru de 53 membrii, intre carii au venitu érasi numai doi romani. Pretestulu nemergerii romaniloru la adunarile municipale se spune a fi, ca ei in proportiunea locuitoriloru si asié sunt prea pucini. Adeveru. Inse romanii dupa legea electorala din 1863 inca au fostu in proportione prea pucini, in diet'a feudala din Clusiu dela 1865 au fostu si mai pucini, in deregatoriale publice din marele Principatu alu Transilvaniei au fostu si sunt relative si mai pucini: pentruce nu'si dau dimisionea din tóte partile? Eca la ce absurditati ducu pretestele. Temeiuri, logica, nu pretecate. Ci se trecemu la obiectu.

Instructiunile stau din dóua parti, un'a economica, alt'a curatu politica si nationala. Preste partea antei'a trecura cu usioratate. La partea a dóu'a indata in desbaterea generala se desvoltà o discusiune prea interesanta. Actuariulu dr. Tr. unulu din cei mai credintiosi aparatori si autonomiei tierii si totuodata si unitatii monarchiei insinuà din capulu locului opiniune separata; intru asemenea facù si B. dupace mai anteiu partit'a estrema unionista combatù intrég'a parte politica a instructiuniloru sustienendu totuodata cu tóta caldur'a, ca uniunea ar fi fapta complinita, candu dincontra B. si cu elu alti cativa membrii sustienea, ca uniunea inse nu e complinita, ci prochiamata numai in principiu si in asternare „schwebend", precum se respicà insusi monarchulu in biletulu seu datu din 17 Febr. catra c. Haller, éra conditiunile uniunii trebue se se puna inca de sici insinte, ca dóra nu ne a subjugatu nimeni cu sabi'a si n'avemu se depindemu dela grati'a nimenui, ci cá tiéra libera cu alta tiéra libera avemu se contractamu si se punemu conditiuni. Dupa acestea se puse la votu intrebarea, déca instructiunile deputatiloru pentru universitate trebue séu nu trebue se coprinda conditiuni strinsu politice si nationale. 33 membrii au respunsu cu a sié si 20 cu nu.

In decursulu desbaterii speciale fusionistii formulara urmatorulu amendementu: Se se constate in instructiuni, cumca legea uniunii Transvaniei cu Ungari'a este o lege perfecta pe deplinu obligatóre si fapta complinita care nu se mai póte revoca. Acestu amendementu dete érasi ocasiune la desbateri lungi, care inse totusi au remasu intre marginile bunei cuviintie.

In midilocelu discusiunii se ivi inca si urmatórea motiune citita mai anteiu romanesce, dupa acesta si in traductiune germana;

Contramotiune a subscrisului.

Deputatii din nou alesi pentru universitatea natiunala sunt insarcinati din partea corpului alegatoru brasiovénu, pentrucá se lucre din tóte puterile, cá universitatea natiunii sasesci atatu in intielesulu concluseloru sale de mai nainte, catu si in consunetu cu concluselе si motiunile facute in dietele din urma de catra multu precumpanitórea maioritate atatu a deputatiloru si regalistiloru de natiunalitate romanésca, catu si aceloru de natiunalitate sasésca se substerna la prea inaltulu locu o prea umilita rugamente pentru redeschiderea dietei transilvane pe temeiulu legii electorale substernute de multu la preanalt'a sanctiune.

Brasiovu 13 Martiu 1867.

G. Baritiu.
membru alu comunitatii.

Temeiurile aduse pentru acésta motiune se voru impartasi mai tardiu.

Atatu amandementulu fusionistiloru, catu si motiunea romanésca au cadiutu; cu aceleasi inse deodata fù stersa si partea din midilocu a instructiuniloru; inse atata catu remase inca merita tóta luarea aminte. In casu adica candu la universitate s'aru lua in discusiune cestiunile politice ale dilei, deputatii alesi voru fi insarcinati a pretinde cá:

Diet'a ungurésa si corón'a se asigure din nou si prin tractatu fundamentalu de statu autonomi'a natiunii sasesci cu tóte legile si cu legislatiunea sa municipala intregitatea teritoriului sasescu impreuna cu dreptulu de alegere tocma si la justitia.

In tóte afacerile pe acestu teritoriu limb'a germana se fia cea oficiala pe temeiulu legii transilvane II din 1847.

De va fi parlamentu generalu séu delegatiune pentru imperiulu intregu, deputatii natiunii sasesci se se p.ésca in curia si se'si aléga ei insii pe deputatii generali din partea sasésca, erá nu diet'a ungurésa.

Libertatea confesionaliloru si a scóleloru de tóte confesiunile si natiunalitatile se fia garantate pe deplinu in totu teritoriulu acesta.

Mai sunt cateva clausule, care tóte se reducu totu numai la conservarea natiunii sasesci cu atatu mai virtosu, ca este premisa observatiunea, cumca dupace universitatea natiunii sasesci fù intruntata de repetite ori dela locurile mai nalte, din causa ca ea s'ar amesteca in trebile tierii intregi, asié astadata se se margineasca stricsu numai la interesele natiunii sale.

O impregiurare mai e de a se insemna: Celu mai determinatu partisanu alu uniunii recunoscù in termini respicati, cumca natiunii romanesci incependu tocma dela 1848 i s'a facutu o mare nedreptate, pentruca votulu ei in privinti'a uniunii nu a fostu luatu in nici o consideratiune.

— In 14 Martiu érasi fù adunare, acum inse electorala, la care iau parte si 26 alegatori din districtu. Intre acestia acum cá si altadata nu se vediù nici unu romanu. Dintre cetatieni constatamu pentru astadata presenti'a a doi romani si 1 grecu din 20 insi, cativa membrii unguri, éra ceilalti toti sasi. Cu acésta ocasiune se puse presiedentelui intrebarea, ca de cateori are se absenteze unu membru, pentrucá dupa lege se póta fi stersu din list'a representantiloru comunali; respunsulu fù, ca de 3 ori, ceea ce inse pana acuma nu s'a prea observatu.

Mai nainte de a sosi alegatori din districtu, se propuse adunarii de catra on. Magistratu o adresa de fericitare si adesiune catra Ministeriulu ungurescu spre desbatere si acceptare. Dupa stergerea unei clausule, care accentuà prea aspru pe cei 18 ani trecuti, adres'a propusa cu destula devotiune inse si plina de asteptari mari si sperantie stralucite fù primita fara multe desbateri. Cu acésta ocasiune G. B. cerù a i se trece la protocolu urmatórea dechiaratiune:

Eu din partea mea nu pociu accepta nici subscrie adres'a de facia. Pentru denumirea ministeriului ungurescu cá ministeriu n'am causa nici de a me bucura, nici de a me intrista; — nemo ante mortem beatus. Se'i vedemu apucaturile si sfarsitulu. De incetarea provisoriaturu nu me pociu bucura, din causa ca éca, m. Principatu alu Transilvaniei érasi fù aruncatu intr'unu nou provisoriu, in discretiunea si la grati'a ministeriului. Conditiunile ecsistintii acestei tieri pe viitoru, pe care doresc'u ale vedé statorite, érasi nu le vedu nicairi, prin urmare cu atatu mai pucinu am vreo causa de a me bucura in casulu de facia.

Acésta opiniune separata s'a primitu la protocolu.

Instructiunea de eri revedinta prin magistratu, carele sterse vreo trei puncte din cele mai batatóre la ochi, se reciti si se acceptà.

Dupa acestea urmara alegerile. Doi amploiati tineri anume dn. Mauritiu de Brennerberg si Julius Bömches (fiiulu deputatului dela Pest'a) amendoi de altmintrea de frumósa capacitate si sciintia, fusera alesi deputati la confluculu natiunalu sasescu cu delaturarea totoru barbatiloru mai betrani. —

— Dupace in acestu modu se pusera si sici in misoare nu numai idei, ci si patima politice si natiunale, precum nici ca se putea altmintrea, — apoi éta ca in acceasi di dupa amiédi vine scirea oficiala dela Sibiiu, cumca adunarea sasésca e impedecata.

Acésta impedecare se esplica de catra ómeni in multe feluri, inse n'am auditu pe nimeni cá se o fia esplicatu in parte bine. Ce? In Transilvani'a voru fi oprite pana si adunarile fundate pe legi? —

Provisoriu. Unii ómeni sunt persecutati de sórte asié, in catu niciodata se nu'si póta afla pe acésta lume unu repausu capului loru. Intocma o patiescu si unele tieri. Unoru ómeni le si place o asemenea viétia sbiciulata de tóte furtunele. Despre tieri se dice érasi, ca nu e bine cá se le lase cineva totu in pace, pentruca apoi ómenii prea se dau lenii si la timpu de nevoia nu sunt buni nici de unga nici de fuga. Apoi déca este asié, éca marele Principatu alu Transilvaniei mai anume dela 1834 incóce inca nu'si afla repausu capului seu. De candu s'a spartu diet'a cea domnésca cu baionetele, tiér'a nóstra fù aruncata ne'incetatu cá si corabi'a de valuri. Numai pe la 1863 ti s'ar fi parutu ca acésta tiéra dor totu va fi venitu in stare de a'si regula trebile sale pe unu timpu mai indelungatu. Nu s'a potutu, pentruca neamioii sei imbracati in pele de ócie n'au suferitu asié ceva. Ei au voitu se o scótia din lungulu provisoriu nemtiescu. Ei o au scosu, pentrucá iute se o rearance in altulu ungurescu de natura absolutistica. Ministeriulu a castigatu dela diet'a ungurésa carta alba, plenipotentia netiermurita, potestate absoluta preste acestu mare Principatu. Inse ce si erá se faca acea dieta? Institutiunile transilvane s'au suspinsu, diet'a tierii s'a inchisu, lucrarile reorganisatiunii sale s'au delaturatu; din Ungari'a nu potu aduce incóce nici o reforma de dómne-ajuta, pentruca nu le au nici ei, séu déca le au, nu se potu guberna nici ei insii cu acelеasi. In diet'a cea furiósa din Iuniu 1848 tienuta la Clusiu in art. I § 3 s'a statoritu incai atata, ca celu pucinu la rumor'a administrativa si judecatorésca ordinea instantialoru si organismulu personalu se remana neatinsu pana la regularea definitiva pe calea legislatiunii comune; éra § 4 asigura pre functionarii dela ramur'a judecatorésca de nestramutarea loru, afara de casulu unei sentintie judecatoresci, prin care cineva s'ar afla vinovatu, ceea ce si altmintrea se intielege de sinesi. Pana incatu se voru respecta incai asemenea legi, éra mai alesu legile sanctiunate in an. 1863/4? Acésta este o intrebare, asupra careia stau incordate mintile ómeniloru cugetatori. Anume cu privire la sórtea gubernului provincialu se afla, dupa cum suntemu noi informati, tocma si o partita un-

gurésca, care nu voiesce desfiintiarea lui. Cu atatu mai multu pretindu romanii conservarea pentru totudeauna a gubernului, compusu inse cu tótulu altmintrea, éra atributiunile lui statorite si regulate din nou asié, incatu se lipséscu conflictele care se nascu in timpulu trecutu intre cancelari'a n e r e s p u n d i e t ó r e si intre gubernulu alesu de tiéra, prin urmare ori si cum respundietoru. Se intielege ne mai spusu de noi, ci cá cunoscutu din cercetarile facute de chiaru de gubernu, cumca romanii voiescu si conservarea dietei transilvane, si asigurarea de nou a toturoru atributiuniloru, cate nu potu vatama intru nimica unitatea monarchiei si puterea ei. —

UNGARI'A. **Dela camer'a pestana.** P r o p u s e t i u n i l e m i n i s t e r i a l e. Insinte de tóte republicanu scen'a dep. Macelariu din siedinti'a din 7 Mart. si dupa „Concordi'a“:

Elia M a c e l a r i u (in limb'a romanésca): Inaltu corpu legislativu! (linisce.) Mari si nu nefondate au fostu (sgomotu mare) temerile si ingrijirile (totu intre sgomotu continua) alegatoriloru mei, ba asiu potè dice a toturoru romaniloru ardeleni (sgomotu ne mai auditu, carele dura cateva minute). Presiedintele clopotesce. De mai multe parti se audiau strigari infricosiate: se audimu pe presiedintele. — Presidele érasi clopotesce.

In fine abié si abié incetandu sgomotulu, apuca cuventulu presidele si dise: Legea aduse de catra dieta si sanctionata si de catra regele incoronatu impune de limb'a consultariloru dietali pre cea maghiara; prin urmare fiecare deputatu este detoriu a respectá acésta lege (se intielege, ca ací urmara aplause si strigari de Éljen-uri).

Elia M a c e l a r i u romanesce: Si eu am lege asemene sanctionata de monarchulu si mai drepta si mai morale, (sgomotu cumplitu, care mai alinandause, Macelariu incepe) apoi maghiaresce: On. casa! N'am fostu pregatitu pentru o astfeliu de primire, care intr'adeveru nu e prea animatoria pentru mine, dara neci amagitoria. Trebue se esprimu dloru, ca si eu in intielesulu legii am indrasnitu a vorbí in limb'a maicei mele, (sgomotu mare, strigari: in intielesulu carei legi?). In intielesulu legiloru despre cari in pré'naltulu rescriptu regiu dela 25 Dec., se dice, ca prin intrarea ardeleniloru in diet'a Ungariei, nu se alteredia neci decatu. Sciutu este ca in diet'a dela Sibiiu s'a adusu atare lege, care me indreptatiesce a me folosi de limb'a mamei mele. Asié dara m'am sentitu indreptatitu on. casa, a crede, ca sici voru fi respectate drepturile; si mi-am lusatu libertate a-mi redicá cuventulu in intielesulu legii aduse de catra diet'a ardeléna in anulu 1863/4 in Sibiiu. (Totu cumplitu, contradicere: ho! ho! Presidele: Me rogu die deputatu respectéza regulamintele casei.)

M a c e l a r i u: Marturisescu dloru, ca eu candu am inceputu a vorbí in limb'a maicei mele, n'am creditu, ca voiu causá iritatiune si displacere; ce inse, dorere, s'a intemplatu. (O voce: szegény!)

Cá ardeléniu si patriotu romanu, potu numai a me bucurá, candu vedu, ca Ungari'a si natiunea maghiara si-a recastigatu independinti'a si constitutiunea sa. Si natiunea mea s'a luptatu de secli pentru recastigarea si asperarea togm'a acestoru scumpe clenodie, s'a luptatu si se va luptá inca necontenitu, ca-ci scie, ca libertatea nu póte esiste fara patria; chiaru asié de dreptu este inse si aceea, ca patri'a si nationalitatea fara usnarea limbei sale propria este numai iluzione.

Mai repetiescu odata, ca ne findu pregatitu la astfeliu de primire si neavendu intentiunea a produce iritatiune si displacere, abstau (abdico) dela cuventu, inse mi retienu dreptulu a-mi esterne parerile in scrisu. —

P r o p u s e t i u n e a I I I m i n i s t e r i a l a i n o b i e c t u l u m u n i c i p i e l o r u.

Ministeriulu respundiabilu isi tiene de un'a dintre deregatoriele sale principali reabilitarea catu mai in graba a activitatii constitutionale a municipalitatiloru.

Inse jurisdictiunile comitatense respective legile din anulu 1848 dupa litera nu se potu esecutá: pentruca in articlulu alu 16 nu se cuprinde acelu dreptu alu comitatuloi: de a potè realege comitetele comitatense, ba nu concede nici suplenirea membriloru repausati séu repasiti; in privinti'a corpului oficialiloru comitatensi inse artic. 16 nu vorbesce despre restaurationea generale, ci numai despre suplinirea lacuneloru obvenite, dict'a confectionatu acestu legi provisorie in acesa firma sperantia, ca in diet'a cea mai de aprópe asié dara intr'unu timpu cecá mai de scurtu se voru organisá comitatele definitórte scurtu se voru organisá comitatele definitórte scurtu se voru organisá comitatele definitive. Inse de atunci au trecutu 18 ani si au intrevenitu evenimentele din 1861.

Déca dara ministeriulu ar voí se conchiame numai membrii comitetului comitatense alesi in anulu 1848: in multe locuri n'ar fi in stare a compune comitetulu comitatense din causa'a lacunelor intrevenite. Afara de acestu e de a se lua in consideratiune si acelea impregiurare, cumca acelia, cari in 1848 n'au fostu inca maiorenі si asié toti acelia cari n'au trecutu preste 42 ani s'ar cschide din comitetulu comitatense. Tocma pentru acesa cere ministeriulu autorisare:

1. Ca in acésta privintia abatenduse in catuva de liter'a legii se póta conchiamá membrii, cari mai traiescu, si comitetelor organisate in 1861, avendu aceste, pana la definitiv'a organisare a comitatelor tóte acele drepturi, cu care a investitu artic. 15 din 1847/8 pe comitetele comitatense.

2. Se póta ordiná mai incolo ministeriulu, ca comitetele din 1861 se póta libera alege intregu corpulu oficialiloru pre langa presentarea prefectului (comitelui supremu).

Ministeriulu cugeta, ca pre basea vecheloru nóstre legi aceste drepturi de presentatiune au a se sustiené, pentru ca dispusetiunea acesa a se sustiené, pentru ca dispusetiunea acesa a articlului 17 din 1848, ca comitele supremu in contielegere cu comitetulu se efeptuésca suplinirea lacuneloru ce ar obvení in corpulu oficialiloru — parte e defeptuosa, in catu la casu de necontielegere nu da nici o cinosura, parte inse la o astfeliu de alegere, care se estinde preste corpulu intregu alu oficialiloru — mai ca nu s'ar poté esecutá.

Mai departe cere ministeriulu cá se se póta dechiará, ca:

3. Comitele supremu se presenteze indivíli apti, mai cu séma inse pentru statulu judiciale, cunoscutori de scientiele juridice.

4. Ca pana la definitiv'a organisare a comitatelor vice-comitii se fia presiedintii ordinari la tribunalele comitatense, si membrii ocialti asemene se se supuna alegerii, facundu escceptione inse referintii ordinari dela cartea fundoala si absolute personalulu care manipuléza oficiulu cartii fundoale, cari pana la definitiv'a organisare a comitatelor fara de conturbarea relationiloru de possesiune si credetu pentru acesa nu s'ar poté supune la restaurstiune, findu ca acestu ramu de servitiu pretinde continuitate si deschilinita specialitate.

5. Ca aptivitatea tribunaleloru comitatense se fia in continuu, adica se corespunda principiului tribunaleloru statatorie.

6. Ca comitele comitatense si oficialii remanu in statulu si oficiu loru numai pana la pasirea in viétia faptica a organisatiunii definitive a comitatelor; atunci inse compunerea comiteteloru si a corpului oficialiloru se va face conformu dispusetiunii legislatiunei.

In urma cá si pana atunci, pana candu se va deslegá cestiunea nationalitati pre calea legislatiunii — se se previna tóta neintielegerea si ingrijarea, care nu-mai ar ingreniá drept'a deslegare a acestei cestiuni — ministeriulu afla de lipsa:

7. Cá punctulu c. a articlului XVI din 1847/8 intr'atat'a, incatu impune eschisivu numai limb'a maghiara de limba a consultarii in comitete se se suspinda pana la alta despusetiune a legislatiunii.

Cu referintia la cetatile regesci libere, comunitatile cu magistratu, orasiele soepusiense (szcepesi) si ale Haiduciloru, districtele Iasigilorn si ale Cumaniloru, resbilitarea legale nu se póte midiloci altmintre, decatu ca corpurationile representative constitute in 1861 severaiescu tóte ce se tienu de alegere conformu otaririloru cari se coprindu in articlii XXIII, XXIV, XXV si XXVI din 1847/8. Aceste corporatiuni representative le voru conscrie primarii respective judii cetatiloru si capitanii cari functionezu de presente in o di carea se va otarí spre acestu scopu prin ministeriu. Pre urma in Transilvani'a cu privire la § 5 alu articlului VII din 1847/8 ministeriulu cugeta, ca pana la o alte dispusetiune a legelatiunii e de a se sustiene sistem'a presente de administratiune si procedura civile.

In consunetu cu acésta sistema ministeriulu sub responsabilitatea sa si dupa parerea sa propria va face in gubernare dispusetiunile de lipsa.

(Urméza subscrierile.)

Ast'a e a 3-a propusetiune a ministeriului, care se primi in desbaterea generala cu maioritatea toturoru maghiariloru, si oponentii de celelalte nationalitati remasera nerespectati cu budiele inflate.

S e i n c e p ú s i d e s b a t e r e a s p e c i a l a totu in siedinti'a din 7 Martiu; incepulu si linea 1-a se primira nestramutate cu tóta pretensiunea dep. romanu Borlea, cá tocmai cuventulu „primei aline“ se se mai deslusiésca.

La aline'a a 2-a s'a facutu stramutare asié: „cá comisiunile de comitatu se aléga libere intregu corpulu amploiatiloru, dupa candidatiunea ce trebue se o iè inainte comitele supremu in intielesulu legiloru vechi si alu datineloru legale.“

La a 4-a alinea s'a modificatu textulu pentru amploiatii cartiloru fundoarie adaugandu-se linea a 5-a asié:

5. „Conducatorii cartiloru fundoarie si preste totu personalulu manipularii cartiloru fundoarie nu e supusu restaurationi oficialiloru“ si siedinti'a s'a inchisiatu.

In 8 Martiu s'a c o n t i n u a t u desbaterea speciala. Linea urmatória se primesce neschimbata. In a 6-a se mai adauge, ca si oficialii de justitia si dela judecatorii se fia acolo intielesi. Linea a 7-a se primí de maioritate cu adausulu urmatoriu:

„Preste totu si pana atunci, candu va fi regulatu sistemulu municipalu si comunalu pre calea legislativa, se imputernicesce ministeriulu, cá in privinti'a acést'a la tóte cestiunile ce s'ar ivi, si care s'ar referi la relationile limbistice ale nationalitatiloru de limba deosebita din patria, se póta face dispusetiuni in spiritulu adreseloru camerei“, ad. in spiritulu suprematiasarii, on adresele au ignoratu pe tóta lumea afara de maghiari in complecsu. —

Linea a 8 a se primi stramutata asié:

„Ce se tiene de cetatile libere de comunele provedute cu unu magistratu ordinatu de prima instantia, de cele 16 cetati scepusiense, de districtolu si orasiele Haiduciloru, si de districtele Iazigiloru si Cumaniloru, restatorirea starii legale nu se pote ajunge altfeliu, decatu déca corpurile representantiloru formate in 1861, respective adunarile generale, la tóte alegerile, care le ordinéza art. d. l. 1847/8: 23, 24, 25 si 26, prin urmare si in privinti'a pregatirii si conducerii alegerii corpului representantiloru, ce trebue se se constitue, voru luá mesurele cele de lipsa. Aceste corpuri de representanti resp. adunari generale se voru conchiamá intr'o di otarenda prin min. de interne spre scopulu acést'a de catra primariulu, ce se afla in oficiu, resp. de catra judecatorii si capitanii de orasie.

**Ultim'a linia,** care privesce Ardéliulu casiona ér' o mare miscare si iritatiune: U j f a l u si face propunere: „Cá se se impoterésca ministeriulu a organisa administratiunea si justitii'a Transilvaniei, dupa cum va afla mai corespundietoriu sub propria respunsabilitate, pana candu se va face catu de curendu unu art. de lege cu privire la art. 7 § 5 din 1847/8“. Ministeriulu primesce; dep. Mich. M i k ó lauda acésta propunere, inse o combate:

„C.“ Andr. Z i m m e r m a n n. O. casa! Cá unulu ce vorbesce antai'á ora in locuiu acest'a, asi potè aminti laptulu, cumca eu mai naiute cu 3—4 ani in diet'a din Sabiiu mi lusamu ocasiune a memora cu pietate epoc'a, candu Transilvani'a era sub regii independinti si Ungariei; inse acést'a ne tienenduse strinsu de obiectu o trecu cu vederea si me voiu restringe pe scurtu numai la argumintele, cari dupa modio'a mea parere din puntu de vedere constitutiunale, nu se potu retacé asié usioru. (Se audimu.)

Este unu faptu nedispatavéru, ca astadi in Transilvani'a esiste óre-care-va ordine; e unu faptu constatatu, ca astadi in Transilvani'a domnesce ordine, si ilegalitate nu póte domni; potera executiva nu póte depinde singuru numai dela unu absolutismu conditionatu de la opiniunea ei, ci ea depinde de la ore careva lege. Nu voiu a analisá aceste legi, nici a me demite la esplicarea intemeiarii loru, findu ca ace'a n'ar duce la resultatu practicu. In totu casulu este de lipsa a realisa guvernulu constitutionale, in totu casul este o detorintia a dobendi pre aceia, cari astadi inca sunt straini de uniune.

Este constatatu, ca amicii uniunii au anunciatu preste totu locuiu, ca in casulu, candu Transilvani'a ar' deveni in o relatiune mai strin-

cu Ungari'a, idea libertatii constitutionale va ostiga, si acesta libertate constitutionale se va asiedia pe o base mai sigura. Eu n'am auditu in persona, pentruca n'am fostu de facia, inse asiu cuteza de cumva nu me insiela informatiunile — celu putienu mi tienu de detorintia a esprime — ca in Transilvani'a sunt multi, cari credu, ca contribuiunea se va imputiena.

Cas'a representantiiloru — redicandue de asupra témeriloru constitutiunali — acu vota contribuiunea, pentru ca nu póte esiste guvernu fara contribuiune; cea d'antaiu detorintia a casei este a vota contribuiunea si asecura esistinti'a constitutionale.

Multi au creditu, ca recrutii nu se voru pretinde in unu numeru asié insemnatu, inse se insielara.

Iertati mi, pentruca mi ama lustu libertate a me abate dela proiectulu de pe tapetu. Adresele, alu caroru fetu intrupatu este ministeriulu actuale ung. totdeun'a s'au espreau, ca legea numai prin lege se póte stramuta, si decumva eu asiu avé chiamarea a cuprinde tenorea acestoru adrese in unu testu scurtu, — a si fi silitu, provocandome la o dictiune, de care amu citatu mai de multe ori, intr'un intielesu cu unu juristu romanu, a dice, ca aceste adrese nu suntu altu ceva, decatu variatiunile maiestosului pasagiu din legelatines latina, adeca: Digna est vox Majestatis regnantis legibus se alligatum principem profiteri. Adeo de auctoritate juris nostra pendet auctoritas. Acést'a dictiune o intielege si Verbőczy candu dice, ca domnitoriulu nu póte face nemica in modu absolutisticu, si cumca chiaru si insusi regele cats silitu a respectá legile sanctiunate de elu, dupa Verbőczy: patere legem, quam tuleris ipse.

Din aceste precedinti mi-leu libertate a deduce (se audimu), ca astfeliu de procedere nu póte fi permisa altmoum, decatu numai prin o lipsa evidinte; si daca nu potemu aretá o astfeliu de lipsa, tienu de periculosa procederea a nu respecta data ocasione principiulu: „ca legea numai prin lege se póte sterge." Eu me abatu dela proiectulu de pe tapetu, me abatu si dela amendamentu. Dreptu ace'a, eu consimtu cu Verbőczy candu dice, ca legile numai prin legi se potu stramutá, si cumca legea nu trebue se fia laqueus — asié se esprime — pentru aceia, pentru cari este facuta. Eu nu cunoscu motivele legelative, cari apera acesta formulare a propusetiunii ministeriale de sub intrebare, inse sum silitu a tiené la dins'a; daca acésta propositiune ministeriale se va primi, asié precum este formulata, ministeriulu in urm'a acelei va emite cu buna asma ordinatiuni; acum'a ce feliu de pusetiune si-va lua civele respectivu, ca este detoriu a se supune astoru feliu de ordinationi ministeriali, daca nu i voru fi cunoscute motivele legelationii, nu se va poté orientá asupra motiveloru, cari au produsu acestu conclusu legelativu. Mai departe acea propusetiune asié de elastica este formulata, in catu ministeriulu, pe basea acelei, capeta asié dicundu, o impotenicire de feliulu unei charte blanche. (Asié este)

Eu vorbescu numai pro momento si dintre cate idee amu desfasiuratu si voiu mai desfasiurá, nici un'a nu este, carea se nu fi avutu ocasione, a o aminti cu alta ocasione. Daca ministeriulu actuale i se va vota increderea acésta fara margini, cine va sta bunu, ca — precum amu mai disu eu mai nainte cu 3 ani, ministri mergu si vinu, éra natiunile remanu, dicu cine va sta bunu, ca acestu ministeriu va fi la locuiu seu preste trei septemane, ca nu va fi ceva crise ministeriale si ca nu va renuncia? (Sgomotu. Se audimu.)

Iertatimi, daca voiu vorbi si eu la testulu legii séu la conclusulu, ce suplinesce legea; eu nici odata, nu me uitu la ace'a: cine e ministru si cine nu. Eu numai cu lucrulu amu treba.

Mai incolo sumu de parerea, ca totu cetatianulu, candu cetesce o ordinatiune minist. are se scie apriatu, óre tienutu s'a ministeriulu de competinti'a prescrisa de lege, séu ba? Eu unu omulu idei responsabilitatii ministeriali, acést'a o aduce cu sine si jureprudinti'a mea, inse sum si omulu acelei idee, ca ministeriulu se nu fia nici odata omnipotinte (contradicere). In ministeriu, din punctu de vedere constitutionale, se concentredia doue lucruri; unulu este, ca intr'insulu potestatea executiva se areta, ca — asié dicundu est o autoritate (Behör e) mai inalta; celu alaltu este, ca ministeriulu e effusulu majoritatii parlamentarie, si fiindca la ministeriu se concentredia tóte specialitatile, si din aplicarea legiloru se póte sci mai bine, óre leges adusa corespunde pe deplinu scopului, ce este a se ajunge; de unde urmedia, ca ministeriulu póte pricepe mai bine, cum trebue amendá legile cu tatorie, cum trebue a se formula altele, cá se coreopunda scopului, pentru care esistu legile. Propusetiunea de sub intrebare e fórte elastica conceputa, in casulu, candu s'ar' primi, nu se póte sci, ca óre tienutu s'a ministeriulu strinsu de competinti'a prescrisa de legi séu ba? Ace'a inse se scie pré bine, ca in o tiera constitutionale numai facia cu legile se póte pretinde de la cetatieni supunere; trebue se esiste legi, precum dice Szechenyi in sinte de asta cu 23—34 de ani in „Stadium:" Poitesce, ca totu omulu, care locuesce in tiér'a acést'a se aterne dela legile si numai pe lege se se radime, si apoi dechiara: Lui nu-i trebue gratia, numai legalitate. (Aprobare). Acesta propusetione asié este de elastica, incatu tóte se potu deduce din trins'a, si respundiabilitatea ministeriale, asié dicundu, numai fara restrictiune se amintesce, caci dupa ace'a sta scrisu „pro arbitrio" dupa cum i-va veni mai bine la socotélá.

Parerea mea se concentredia in urmatoriele; puntulu din urma alu propusetiunii ministeriale, inostu ace' se referesce la Transilvani'a lu formuledia astfeliu: „Pentru Tranni's sistem'a administratiunii si institiei de pana acum este a se sustiené; pana ce legislatiunea va face alte dispusitiuni."

C. Dominicu Teleki, Greg. Tury: Emil Transchenfels, Zeyk si b. Kemény vorbira in contra lui Zimmermann.

Ios. Hodosiu areta ca Deputatii ardeleni s'au chiamatu numai pentru actulu incoronarei si ca diet'a Ungariei, pana la deslegarea definitiva a cestiunei de uniune, nu e competinte a dispune preste Ardealu, legile dietei sabiane suntu recunoscute si sustienute prin rescriptu reg., deputatii ardeleni nu se tienu de diet'a Ungariei si pentru ace's, ca nu sunt alesi pre basea acéleiasi legi de alegere, diet'a Ung. ar' face bine daca in locu de a impedeca ar' umbla mai virtosu intr'ace'a ce se se conchiadiet'a trauna s. a., in urm'a caror'a spriginesce motiunea lui Zimmermann.

Se rosla Iosifu Hossazu si compatù catu potù si pre Hodosiu si pre Zimmermann sprijinindu amendarea lui Ujfalusi si dupa elu mai multi altii, ér' Sig. Borlea sprijini atatu pe Hodosiu catu si pre Zimmermann. In fine Zimmermann reflecta, ca dupace unu antevorbitoriu enumerá vro 7 provisoria, prin care trecu Transilvani'a, apoi scuma ar fi mai bine, cá se nu se mai arunce Transilvani'a si in alu 8-lea provisoriu. Amend. lui Ujfalusi totu se primi. — Nu scimu, déca e adevaru ceea ce mai scrie unu coresp. alu lui „H. Ztg.", ca deputatii romani, cati se afla in Pest'a s'ar fi decisu cu totii, ca si ei parte activa la desbaterile dietei pe viitoriu. Vomu vedé ce va mai urma; numai in numele natiunei se nu se incumete a vorbi, ca natiunea nu recunósce competinti'a camerei pe stane asupra Transilvaniei, se nu uite nime, dar' nime de multimea protestelor ei facute cu ocasiunea alegeriloru si in adresele susternute. —

— Tenerimea romana din Bud'a-Pest'a trimise in dilele acestea multu meritatului barbatu alu natiunei nóstre dlui Georgiu Baritiu una adresa de incredere si aderintia. Salutamu de bucuria acesta lapta a bravei nóstre tenerimi. Este detori'a totuoru, cu atatu mai virtosu a tenerimei, a fi cu recunoscintia catra toti acela, cari s binemeritatu dela natiune si patria; éra in tempuri grele este necesitate imperativa se se intóroa toti cu iubire si incredere spre unu punctu. — „C."

Pest'a 12 Martiu. Astadi pe la 3 óre dupa amédiadi sosi Mai. S'a imp. sici, fiindu primitu cu mare entusiasmu dela curtea de trenu pana in residentiu'a din Bud'a, intre neintrerupte vivate. C. Andrássy veni longa Mai. S'a. Sór'a Bud'a-Pest'a fù iluminata si falfaita de flamure natiunale. Doue deputatiuni din ambele camere inca salutara pe Mai. arstandusi bucuri'a si omagiulu, ér' Mai. S'a le incredintiá, ca va fi aperatoriu intregitatii si constitutiunii Ungariei. —

In 10 Dec. primi ministeriulu functiunea s'a dela locotenintl'a Ungariei, care cá atare se destiacù. — Totu de sicia esi faim'a in „Korunk", cumca Bömches, dep. unionistu alu Brasiovului va deveni comite sasescu.

— S'a compusu si cans'a circulariloru comandei militare, prin care se presciintiase ostasimes, ca numai acele mandate, care voru veni dela suprem'a comanda ostasésca, se se puna in esecutiune, fiinduca min. ung. pentru apesarea tierei are mai restrinsu cercu de activitate — si tóte mandatele lui trebue se se supuna mai nainte supremei comande militare, — cari circulare casionara o mare neplacere mu si interpelare in camera, in catu se audiéa, ca min. Andrássy vré se'si dè dimisiunea. „Wiener Abendblatt" ad. impartasiesce, ca cu publicarea acelora circulare cercului de activitate alu min. maghiaru pentru apesarea tierei nu se alteréza fiinduca emisulu min. de resbelu din Vien'a se facuse cu cointielegerea c. Andrássy.

— Cans'a cu arendarea monopoluloi de tutunu, se crede, ca se va propune in camerele din Pest'a si Vien'a, cá se se inarendeze pe calea concurintiei. —

CROATI'A. Agram 6 Martiu. In cans'a nóuei legi de recrutare, a carei esecutare de 3 ori o respinsera croatii, veni acum fulminatoriu si a 4-a óra si inca cu ignorarea locotenentii desdreptulu catra tóte municipiale, cá fara catu de puciua amanare se ecsecuteze legea intregirii armatei din 28 Dec. 1866. Prin acést'a provocare desdreptulu oficialii municipali au devenitu intr'o pusetiune fórte critica, ad. comitii supremi si primarii orasielor se afla intr'o situatiune falsa din care nu potu scapá decatu séu prin resignare séu facunduse reactionari, fiinduca municipiale au fostu decisu, cá amploiatii municipali se nu cuteze a esecutá acea lege, ér' regimele ii provóca peremtorie se o esecuteze. De voru ascultá de regimu se facu reactionari facia cu decisiunea municipialoru; de nu voru ascultá de regime, trebue se'si dè dimisiunes, ceea ce si facura mai multi comiti supremi din regatulu trioniu, lasandu apa pe mór'a partitei unionistice, se ocupe ei posturile. — Episcopulu Strossmeyer se reintórse din calatóri'a ce o facù in Itali'a la Rom'a. Nu se scie, ce a lucratu numitulu episcopu in Itali'a in direptiunea politica; in sfer'a eclesiastica inse strapare, ca a mersu se céra dela S. Scaunu introducerea liturgiei slavice in tóte bisericele catolice. Calitatile cele eminente de barbatu de statu ale episcopului acestuia ér' voru contribui multu la conducerea causei croate, pentruca elu e pastoriu credintiosu si nu lupu turmei sale.

**Slavacii din Ungari'a.** In 7 Mart. primi Mai. Sa imp. in Vien'a o deputatiune a seniorstului din Neutr'a, care duse o petitiune mniestatica, prin care se plangu insintea Mai., ca au trecutu 4 luni intregi, dicandu au executatu alegerea noului loru superintendentu din Pojoniu, si cu tóte ca se asternuse actulu alegerii la in locu alu tierei, cá se se astérna Mai. Sale spre intarire, totusi pana astadi octulu neci ca s'a insintatu, si asié conventulu generalu s'a surprinsu de mirare, cum se póte, ca insit'a locotenintia fara procedere dusmanósa se lase acotele neasternute; deci se róga deMai., cá se se indure a demandá substernerea actului de alegere. Petitiunea e datata din O-Tura 21 Febr. 1867. —

Mai. Sa resunse deputatiuni: „Eu voi face totu catu numai se póte, e lucru fapticu, ca Mie inca nu Mi-s'au asternutu actele de alegere. Eu voi demandá cá se Mi se astérna, si voi face totu, catu numai Mi-va fi prin potintia, spre a ve implini dorinti'a." Lesne uita cui ei place; dar' dorerea nu prea tace. —

AUSTRI'A INFER. Vien'a 12 Martiu. Mai. S'a imp. a binevoitu a desfiintiá min. de statu cu urmatóri'a scrisóre de mana:

„Iubite barone de Beust! Eu aflu cu cale, a desfiintiá ministeriulu Meu de statu redicatu prin scrisórea de mana din 20 Oct. si a incredintiá conducerea suprema a afaceriloru administrative politice din tierile monarchiei, ce nu tienu de corón'a Ungariei, unui ministeriu, care va portá numele „ministeriulu de interne".

Pentru conducerea afaceriloru de cultu si instructiune incredintiate pana acum, in urm'a pomenitei Mele sorisori de mana, ministeriului de statu, aflu eu cale a ordiná unu ministeriu anumitu, care va avé a portá numele „ministeriulu pentru cultu si invetiamentu".

Vien'a 2 Martiu 1867.

FRANCISCU IOSIFU m. p.

Contele Taaffe se si numí min. pentru interne cu scrisóre din 7 Martiu si c. de Beke se insarcinà cu functiunile conducerii ministeriului de finantia cá ministru. Totu cu data 7 Martiu.

Cancelari'a aulica transilvana si tienù in 10 ultim'a siedintia, in care i se pu-

blică desființiarea, si cancelariulu c. Haller multiamí personalului pentru activitatea aretata, ér' consiliariulu aulicu de Friedenfels respunse re dicandu unu Vivat! pentru imperatulu. —

— Unu corespondinte in „Grazer Telegr." descopere, ca D. de Beust are de cugetu a zalogi bunurile bisericesci.

— Se mai scrie, ca Vien'a si Bud'a-Pest'a e in planu a se fortificá parasinduse Comorniulu. —

## Prag'a 1 Martiu 1867.

(Capetu din Nr. tr.)

Conte Leo Thun: „Nu recunósce senatulu la care sunt chiamati, de legalu, dice ca déca e se se conchiame senatulu imperiale celu adeveratu, atunci e necesariu a se conchiamá si abglegatii Ungariei, Transilvaniei si si regatului triunitu, ca asié pretende legea din 26 Febr. Se opune centralismului si dualismului, in urma dice: „e adeveratu, ca regatulu Boemiei se opune a fi contopitu intru o diumetate vestica a imperiului." — Cá referente alu maioritatei votéza pentru adresa. —

Dr. Sladkovsky: Se bucura ca adres'a esprime parerea de reu, ca s'a tramisu numai o scrisére ministeriale catra camer'a boema, ce cu atat'a e mai curiosu si mai nedemnu, cu catu diet'a ungurésca totu atunci au primitu rescriptu dela insusi monarchulu, cu care diet'a boema are asemenea valóre. Se bucura, ca adres'a se va tramite deadreptulu la Maiestate. — „Fórte trista e viéti'a constitutionale, care am gustatu o pana acum, mai de multu fiecare anu, acum fiecare luna ne aduce o schimbare de constitutiune, incatu neci nu se póte vedé, ca óre capace e spre viétia; mai tristu e inse, candu dupa asié dile grele de proba érasi se introducu atari esperimente, cari s'au si nemicitu, cari ne au casionatu tóta nefericirea ce neau ajunsu, chiaru si pe ceea a anului trecutu; acést'a impregiurare e cu multu mai seriósa de catu insasi pusetiunea, in care ne aflamu. Spre bucuria ne póte servi numai, ca spre aceste esperimente nefericite nu s'a aflatu cetatianu austriacu, ci din strainatate au trebuitu se vina cineva, spre a ne octroá acelu esperimentu (aplausu). Despre Beust e convinsa tóta Austri'a, ca elu nu ne cunósce relationile, despre acea marturisesce fiecare sfru alu scrisórei sale catra dieta."

„Acum ni se octroéza unu principiu nou, o „Cislaitania", ce e o absurditate mare; insusi d. Beust nu va poté indelungu tiené o „Cislaitania, ci numai pana ce se afla in Vien'a; déca ar petrece dlui in Pest'a s'ar preface in „Translaitania" (aplausu). Unu imperiu, in alu carui nome dejá disce o atare incurcatura infinita si absurditate, trebue insusi se fia o absurditate. Noi trebue, cá si pana acum se tienemu de intregu imperiulu, si acestuia tóte i sacrificamu. — Noi nu suntemu in discordia cu corón'a, inse suntemu in discordia cu acele spirite necurate, cari se afla in giurulu corónei, cari atitia pre fratii nostrii germani, cá se representeze alte interese si nu acelea ale tierei. Acestoru spirite necurate spunemu lupta pre mórte ori viétia, cu germanii si corón'a inse unire, si sperramu, ca acést'a ne va succede" (aplausu sgomotóse). Votéza pentru adresa.

Acestia au vorbitu pentru adresa, precum de sine se intielege au vorbitu si in contra adresei cativa centralisti séu dualisti, cum vrei, — intre cari si fostulu ministru de finantia d. Plener. Acestu'a au cerutu, cá numai decatu se se aléga pentru senatulu imperialu.

Au venitu adres'a la votare si s'a decisu cu o maioritate de 156 voturi, contra 76 a se tramite adres'a la Maiestate, si se nu se aléga deputati pentru senatulu imperiale. Pentru adresa au votatu, toti nobilii insiti, fara destingere de natiunalitate, intre cari si mitropolitulu principe, cu unu episcopu, 10 principi, 25 conti, 8 baroni, 6 cavaleri, toti cechii si cativa germani. Siedinti'a acést'a au tienutu dela 10 óre diminéti'a pana la $\frac{1}{2}$11 óre nóptea, cu fórte pucina intrerumpere la prandiu. Vorbirile au decursu cu mare entusiasmu, cuprinsulu lora se vede din estrasulu presentu, in care m'am nisuitu a reproduce espresiunile precum au fostu in originale.

E de insemnatu, ca deputatii dietali au sciutu inainte, ca indata ce se va vota tramiterea adresei, numai decatu se va disolvá diet'a, ca cu totii scieamu si privatii; cu tóte aceste ma cu totii scieamu si privatii; cu tóte aceste adres'a s'a votatu si pentru Reicharath nu s'au alesu ablegati; semnu ca pre aici nu se intrica ómenii, indata ce suila ventulu rece dela Vien'a, ómenii, indata ce se pasa de o fortuna catu de infricosiata. Ei au cugetu bune, chiaru si pentru romanii transilvaneni si ungurenii! —

In 27 Febr. s'a disolvatu diet'a prin o patenta imperatésca, si se demanda alte alegeri. Candu s'a disolvatu diet'a au fostu ordinate ostasimea cu armele incarcate pre partea acasa a cetatei, unde se afla cas'a dietale. La acea a cetatei, unde se afla cas'a dietale. La acea a cetatei, unde se afla cas'a dietale. La acea